

TÜRKÇE MAKALE ÖZETİ:

Doğu ve Batı

Hilmi Ziya Ülken

Doğu ve Batı'nın, her biri ayrı tekâmülü olan bir çok şekilleri vardır. Ölçü ve sarahat zihniyetinden ibaret olan Batı, nihayet, kendi meziyetlerini su-i-istimal etti. İçer katlanma ruhu olan Doğu gerçek duygusunu kaybetti. Fakat, bu iki zıt âem arasında, kısmen gerçekleşen, bir uzlaşma temayülü görüyoruz. Doğu, Avrupa medeniyetine girerek modernleşmek istiyor. Batıda ahlâk buhranının sebebini bugünkü insanın teşekkülünde görenler var. Bu temayül, yakın bir gelecekte Doğu ile Batı arasındaki gerginliğin kaybolacağını tahmin ettirmektedir.

Tarihin bir devrinde bu ayrılış yoktu: Hind, Çin ve Yakın - Doğu kültürleri birbirine muvazi tekâmüller geçiriyorlardı. İlk defa Grek medeniyeti bu yoldan ayrıldı, Batı ve Doğu ikiliğine sebep oldu. İslâm âlemi bu iki istikameti uzlaştırmağa çalışan ilk teşebbüslerden biridir. Bir asır var, Türkiye Modern medeniyeti kabul için bir çok denemeler yapmaktadır.

Mesele şudur: geçen asrın yarım ilmi insanı hayvan derekesine indirmek iddiasında idi. Halbuki insan, muhite intubak edecek yerde, kendi âlemini yaratıyor. Geçmiş nesillerin tecrübelerini elde etmek için uzun terbiye ekzersizlerine ihtiyacı vardır. O tarihî varlıktır ve içtimaileşmesi uzun bir terbiye ile mümkündür. İnsan hayvanların aksine bir takım faaliyetlerle teşekkül eder: 1) Geleceğe doğru objektifleşir, idealleri yaratır, 2) Geçmişe doğru objektifleşir, hâfızası ve şahsiyeti kurur, 3) Mekân ve gerçekte objektifleşir, âletleri ve mefhumları inşa eder. *Bilen insan* merhalesi, âdeta, *yapan insandan* önce gelir. *Şahsiyet teşekkülü* birbirile kaynaşarak giden şu atitüd'lerle meydana gelir: a) Gerçekten kaçma, b) değerlerin keşfi, c) tekniğin yaratılması. Kendi kendisile mücadele insanın en esaslı karakteridir ve bütün medeniyetlerde kurban ve fedayı-nefs şeklinde görünmektedir. Fakat modern insanda tekniğin hükmüne giriş ve kendini inkâr onu bu yoldan uzaklaştırdı. Bununla beraber insan, tarihî varlık olması sayesinde eski tecrübelerinden faydalanarak bu inkâr buhranından kurtulabilir. Nitekim, 20. asırda son haddine varan mekanizmin zararlarına rağmen, bu günün insanı bu geniş semtetik tecrübeye girmiş görünüyör.

